

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 czerwca 2019 roku

Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący:	SSA Magdalena Tymińska
Sędziowie:	SA Małgorzata Micorek-Wagner SO del. Sylwia Kulma (spr.)
Protokolant:	st. sekretarz sądowy Anna Kapanowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 22 maja 2019 roku w W.

sprawy M. B. prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą (...)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W.

z udziałem ubezpieczonej M. Z.

o podleganie ubezpieczeniom społecznym i podstawę wymiaru składek

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W.

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie XIV Wydział Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 18 stycznia 2017 r. sygn. akt XIV U 2194/14

I. prostuje komparycję zaskarżonego wyroku w ten sposób, że po słowach: (...) wpisuje słowa: „prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą (...)” oraz po słowach: „przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W.” wpisuje słowa: „z udziałem ubezpieczonej M. Z. o podleganie ubezpieczeniom społecznym i”;

II. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddala odwołanie i zasądza od M. B. prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą (...) na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. kwotę 60 (sześćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego;

III. zasądza od M. B. prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą (...) na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. kwotę 450 (czteryście pięćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w instancji odwoławczej.

Małgorzata Micorek-Wagner Magdalena Tymińska Sylwia Kulma

Sygn. akt III AUa 507/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 20 marca 2014 r., Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W., na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1, 2, 3, art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 9 ust. 4a, art. 11 ust. 2, art. 12 ust. 1, art. 18 ust. 3, art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, stwierdził, że M. Z. z tytułu wykonywania umowy zlecenia na rzecz płatnika składek M. B. podlega od dnia 1 czerwca 2009 r. do dnia 31 października 2013 r. obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu oraz, że podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia z tego tytułu wynoszą: za miesiące 06, 07, 08/2009 r. na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i wypadkowe - 829,67 zł i ubezpieczenie zdrowotne - 736,24 zł, za miesiąc 09/2009 r. na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i wypadkowe - 1055,42 zł i ubezpieczenie zdrowotne 936,58 zł, za miesiące 10, 11/2009 r. na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i wypadkowe - 1437,23 zł i ubezpieczenie zdrowotne 1275,40 zł; za miesiąc 12/2009 r. oraz 01/2010 r. na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i wypadkowe - 1 84,21 zł i ubezpieczenie zdrowotne 962,13 zł, za miesiąc 02/2010 r. na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i wypadkowe - 1024,87 zł i ubezpieczenie zdrowotne 909,47 zł; za miesiące 03, 04/2010 r. na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i wypadkowe - 609,49 zł i ubezpieczenie zdrowotne - 540,86 zł, za miesiące 05-09/2010 r. na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i wypadkowe - 372,12 zł i ubezpieczenie zdrowotne 330,22 zł; za miesiące od 10/2010 r. do 10/2013 r. na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i wypadkowe - 252,52 zł i ubezpieczenie zdrowotne - 224,08 zł. W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, iż w wyniku analizy dokumentów zgromadzonych na koncie ubezpieczonej ustalono, że w ww. okresie umowa zlecenia zawarta z płatnikiem M. B. była jedynym tytułem do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych Pani M. Z. (a.r.- brak numeracji kart).

Odwołanie od powyższej decyzji złożył M. B., wnosząc o jej uchylenie w całości. Odwołujący się podniósł, iż ubezpieczona M. Z. co miesiąc na umowie zleceniu oświadczała, że prowadzi działalność gospodarczą i odprowadza składki ZUS. Odwołujący się stwierdził także, że nie może odpowiadać za oświadczenia osób fizycznych i prawnych co do zgodności ze stanem faktycznym, gdyż przyjmuje je zgodnie z prawem za prawdę bez możliwości ich weryfikacji (k. 2-3).

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. wniósł o jego oddalenie, rozpoznanie sprawy również pod nieobecność organu oraz zasądzenie od odwołującego się na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przewidzianych prawem.

Organ rentowy podniósł, iż płatnik składek M. B. złożył za M. Z. dokumenty zgłoszeniowe z datą powstania obowiązku podlegania do ubezpieczenia zdrowotnego od dnia 1 czerwca 2009 r. do dnia 31 października 2013 r. Od dnia 11 maja 2000 r. M. Z. ma ustalone prawo do emerytury. W w/w okresie umowa zlecenia zawarta z odwołującym była jedynym tytułem do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych M. Z.. Jak dalej wskazał organ, z danych zewidencjonowanych w Zakładzie wynika, że M. Z. z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej zgłosiła się do ubezpieczenia zdrowotnego i z tego tytułu odprowadzała składki tylko na ww. ubezpieczenie. Ponadto ubezpieczona w ww. okresie nie była zgłoszona do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę. W ocenie organu rentowego, M. Z. z tytułu umowy zlecenia zawartej z odwołującym się, od dnia 1 czerwca 2009 r. do dnia 31 października 2013 r. powinna podlegać obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu (k. 13-14).

Na rozprawie w dniu 9 stycznia 2015 r. M. B. popierał odwołanie oraz oświadczył, że kwestionuje obowiązek podlegania ubezpieczeniom przez M. Z. – poza ubezpieczeniem zdrowotnym (k. 83).

Postanowieniem z dnia 9 stycznia 2015 r. Sąd, na podstawie art. 477¹¹§ 1 i 2 k.p.c., wezwał do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanej M. Z. (k. 83).

Wyrokiem z dnia 18 stycznia 2017 r. Sąd Okręgowy w Warszawie XIV Wydział Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdził, iż M. Z. nie podlega od

1 czerwca 2009 r. do 31 października 2013 r. obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu z tytułu wykonywania umowy zlecenia na rzecz płatnika M. B..

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

M. Z. od 11 maja 2000 r. ma ustalone prawo do emerytury (bezsporne). Jednocześnie od 16 stycznia 2007 r. prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą, której przedmiotem jest sklasyfikowane pod nr (...) 81.29 pozostałe sprzątanie. Status działalności gospodarczej jest aktywny (kopia wypisu z (...) a.r.- brak numeracji kart).

W okresie od czerwca 2009 r. do października 2013 r. M. Z., zajmowała się utrzymaniem porządku i czystości wokół nieruchomości położonych w W. przy ul. (...). W ramach współpracy z M. B., prowadzącym działalność gospodarczą pod nazwą (...). M. Z. i M. B. z tego tytułu podpisywali umowy, które nosiły tytuł „umowa-zlecenie” a w treści umów zawarte było każdorazowo oświadczenie M. Z., że z tytułu prowadzonej przez siebie działalności odprowadza ona składki ZUS. Zainteresowana wystawiała rachunki opiewające na następujące kwoty: za czerwiec 2009 r. – 829,67 zł, za lipiec 2009 r. – 829,67 zł, sierpień 2009 r. – 829,67 zł, za wrzesień 2009 r. – 1055,42 zł, za październik 2009 r. – 1437,23 zł, za listopad 2009 r. – 1.437,23 zł, za grudzień 2009 r. – 1.084,21 zł, za styczeń 2010 r. – 1.084,21 zł, za luty 2010 r. – 1.024,87 zł, za marzec 2010 r. – 609,49 zł, za kwiecień 2010 r. – 609,49 zł, za maj 2010 r., – 372,12 zł, za czerwiec 2010 r. – 372,12 zł, za lipiec 2010 r. – 372,12 zł, za sierpień 2010 r. – 372,12 zł, za wrzesień 2010 r. – 372,12 zł, w miesiącach od listopada 2010 r. do października 2013 r. po 252,52 zł.

Zawierając powyższe umowy ubezpieczona oświadczyła, że prowadzi działalność gospodarczą pod nazwą Usługi (...) oraz, że z tego tytułu odprowadza składki ZUS, a osiągnane przez nią wynagrodzenie miesięczne jest wyższe od najniższego wynagrodzenia brutto. Przy czym M. Z. nie poinformowała odwołującego się, że ma ustalone prawo do emerytury (umowy zlecenia, rachunki do umów – k. 52-82v).

W związku z powzięciem powyższych informacji odwołujący się dokonał zgłoszenia M. Z. wyłącznie do ubezpieczenia zdrowotnego (decyzja- a.r. – brak numeracji kart).

W dniach 19 października 2007 r., 9 grudnia 2009 r. oraz 18 czerwca 2010 r., 25 kwietnia 2006 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydał zaświadczenia o niezaleganiu w opłacaniu składek przez płatnika M. B. (k. 154, k. 158, k. 159, k. 162).

Pismem z dnia 29 stycznia 2014 r. organ rentowy zawiadomił odwołującego się o wszczęciu postępowania wyjaśniającego w sprawie ustalenia obowiązku ubezpieczeń społecznych M. Z. z tytułu wykonywania umowy zlecenia na rzecz płatnika M. B. (a.r.- brak numeracji kart).

W odpowiedzi na powyższe zawiadomienie, w dniu 6 lutego 2014 r. odwołujący się poinformował, że M. Z. oświadczyła, iż prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą i z tego tytułu opłaca składki ZUS, w związku z czym zgłosił ją tylko do ubezpieczenia zdrowotnego (a.r.- brak numeracji kart).

Sąd Okręgowy wskazał, że powyższy stan faktyczny ustalił na podstawie całości materiału dowodowego znajdującego się w aktach sprawy, akt rentowych oraz na podstawie wyjaśnień informacyjnych odwołującego się M. B.. Żadna ze stron nie kwestionowała wartości dowodowej dokumentów znajdujących się w aktach sprawy oraz aktach organu rentowego, a nadto brak jest jakichkolwiek podstaw by podważać ich rzetelność czy prawidłowość. W związku z powyższym, w ocenie Sądu I instancji, zebrane w aktach sprawy dowody są wiarygodne, nie budzą zastrzeżeń ani wątpliwości, a tym samym zasługiwały na to, aby uczynić je podstawą ustaleń faktycznych.

Sąd Okręgowy zważył, że odwołanie zasługuje na uwzględnienie. Wskazał, iż przedmiotem sporu w rozpoznawanej sprawie było ustalenie, czy w okresie objętym zaskarżoną decyzją ubezpieczona M. Z., która ma ustalone prawo do emerytury oraz jednocześnie prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą podlegała obowiązkowo ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu z tytułu zawartych z M. B. umów zlecenia. Wskazać w tym miejscu należy, że zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy systemowej zadania z zakresu ubezpieczeń społecznych

określone ustawą wykonują, poza Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, także płatnicy składek (art. 3 ust. 1 pkt 1 i 4 ustawy), których definiuje art. 4 tej ustawy w punkcie 2 lit. a - z, wskazując że są nimi m.in. pracodawca - w stosunku do pracowników i osób odbywających służbę zastępczą oraz jednostka organizacyjna lub osoba fizyczna pozostająca z inną osobą fizyczną w stosunku prawnym uzasadniającym objęcie tej osoby ubezpieczeniami społecznymi (...), jak również ubezpieczony zobowiązany do opłacenia składek na własne ubezpieczenia społeczne, osoba prowadząca pozarolniczą działalność - w stosunku do osób współpracujących przy prowadzeniu tej działalności. W niniejszej sprawie spór sprowadza się do oceny kwestii zbiegu tytułów ubezpieczenia (art. 9 ust. 1 ustawy systemowej), który zachodzi wówczas, gdy jedna osoba wykonuje kilka rodzajów działalności (posiada kilka tytułów), z którymi wiąże się obowiązek ubezpieczenia społecznego. W takich sytuacjach z reguły ustawodawca wskazuje, który tytuł ma pierwszeństwo, czyli z którego z tych tytułów podlega się ubezpieczeniu z wyłączeniem obowiązku z pozostałych tytułów, przy czym dotyczy on tylko ubezpieczenia emerytalnego i rentowego. Z art. 9 ust. 1 ustawy systemowej ustalającego reguły zbiegu różnych tytułów ubezpieczenia, wynika zasada pierwszeństwa w czasie (por. wyrok SN z dnia 2 sierpnia 2012r. II UK 31/12-Legalis OSNAPiUS 2013 nr 17-18, poz. 212, str. 765).

Sąd Okręgowy wskazał, że na gruncie niniejszej sprawy zachodzi zbieg tytułu w postaci ubezpieczenia związanego z prowadzoną działalnością gospodarczą (art. 6 ust. 1 pkt. 5 ustawy) oraz z umowy zlecenia (art. 6 ust. 1 pkt. 5), przy czym działalność gospodarcza M. Z. stanowiła tytuł wcześniejszy (od 2007r.). M. Z. mogła być w tej sytuacji objęta ubezpieczeniem emerytalnym i rentowym również z innych tytułów, ale na swój wniosek. Bezspornie zainteresowana wniosku takiego nie składała do ZUS. Dodatkowo wskazać należy, że zgodnie z art. 9 ust. 5 ustawy o s. u. s., osoby, o których mowa w art. 6, niewymienione w ust. 4, 4a i 4c, mające ustalone prawo do emerytury lub renty podlegają dobrowolnie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Tak więc nie było podstaw do stwierdzenia, że zainteresowana M. Z. z tytułu zawartych z M. B. umów zlecenia podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnym i rentowym oraz wypadkowemu w okresie od 1 czerwca 2009 r. do 31 października 2013 r.

Sąd I instancji podkreślił, że zawierając z M. B. umowy zlecenia w okresie od 1 czerwca 2009 r. do 31 października 2013 r. M. Z. oświadczyła, iż prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą, zatem z tytułu tych umów może ona podlegać ubezpieczeniom społecznym dobrowolnie na swój wniosek. Wniosku takiego ubezpieczona nie zgłosiła, zatem zaskarżona decyzja okazała się błędna.

Mając powyższe ustalenia i rozważania na uwadze Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję i stwierdził, że M. Z. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu z tytułu wykonywania umowy zlecenia na rzecz płatnika M. B..

Od powyższego wyroku apelację wniósł organ rentowy zaskarżając go w całości i zarzucając mu:

I. naruszenie prawa materialnego, a w szczególności art. 6 ust. 1 pkt 4 i 5, art. 9 ust. 2, art. 9 ust. 4a, art. 9 ust. 5, art. 12 ust. 1 i art. 13 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (j.t. Dz.U. z 2016 r., poz. 963 ze zm.), przez błędne zastosowanie i przyjęcie, że w okresie od 1 czerwca 2009 r. do 31 października 2013 r. nastąpił zbieg tytułów obowiązkowego ubezpieczenia M. Z. z tytułu wykonywania umowy zlecenia na rzecz płatnika M. B. oraz z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, skutkiem czego w/w podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej jako tytułu powstałego najwcześniej i wobec zbiegu tytułu ubezpieczeń nie podlega w w/w okresie ubezpieczeniom z tytułu wykonywania umowy zlecenia;

II. naruszenie prawa procesowego poprzez przekroczenie granic zasady swobodnej oceny dowodów i sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zgromadzonego materiału dowodowego, co miało wpływ na rozstrzygnięcie sprawy.

Wskazując na powyższe podstawy apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu, a ponadto o zasądzenie na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za obie instancje.

W uzasadnieniu apelacji organ rentowy przypomniał, że M. Z. od 11 maja 2000 r. ma ustalone prawo do emerytury. Od 16 stycznia 2007 r. prowadzi działalność gospodarczą, równocześnie w okresie od 1 czerwca 2009 r. do 31

października 2013 r. wykonywała umowy zlecenia na rzecz płatnika M. B. i z tego tytułu została zgłoszona wyłącznie do ubezpieczenia zdrowotnego.

Sąd Okręgowy, zmieniając zaskarżoną decyzję uznał, że w sprawie nastąpił zbieg tytułów ubezpieczenia, zatem ubezpieczona podlegająca obowiązkowo ubezpieczeniom z tytułu umowy zlecenia oraz z tytułu prowadzonej działalności jest objęta obowiązkowo ubezpieczeniami z tytułu, który powstał najwcześniej, czyli z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej.

Zgodnie z treścią art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (ustawy systemowej) osoby fizyczne, wykonujące pracę na podstawie umowy zlecenia (pkt 4) lub prowadzące pozarolniczą działalność (pkt 5) podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Osoby te podlegają też obowiązkowo ubezpieczeniu wypadkowemu (art. 12 ust. 1 ustawy).

W sytuacji, gdy jedna osoba wykonuje kilka rodzajów działalności (posiada kilka tytułów), z którymi wiąże się obowiązek ubezpieczenia społecznego zachodzi zbieg tytułów ubezpieczenia. Zgodnie z przepisem art. 9 ust. 2 ustawy osoba spełniająca warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z kilku tytułów, o których mowa m.in. w art. 6 ust. 1 pkt 4 i 5, jest objęta obowiązkowo ubezpieczeniami z tego tytułu, który powstał najwcześniej.

Organ rentowy podkreślił przy tym, że ustawa systemowa odrębnie reguluje podleganie ubezpieczeniom społecznym osób mających ustalone prawo do emerytury lub renty i stanowi, że osoby takie podlegają ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym obowiązkowo z tytułu wykonywanej umowy zlecenia, jeżeli równocześnie nie pozostają w stosunku pracy (art. 9 ust. 4a) i dobrowolnie z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych (art. 9 ust 5). Osoby te nie mają zatem obowiązku opłacania składek na ubezpieczenia emerytalno - rentowe z tytułu tej działalności, mają natomiast obowiązek płacenia składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych wskazał, że Sądowi I instancji umknęła niesporna, a istotna dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczność, że ubezpieczona M. Z., jako osoba uprawniona do emerytury od 2000 r., nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu z tytułu działalności prowadzonej od 2007 r. i nie opłaca składek na te ubezpieczenia, nie zgłosiła też wniosku o dobrowolne objęcie ubezpieczeniem społecznym z tego tytułu i zgłosiła się jedynie do obowiązkowego ubezpieczenia zdrowotnego.

W takiej sytuacji nie ma więc zbiegu tytułów obowiązkowego ubezpieczenia społecznego, zatem nie ma też podstaw do stosowania regulacji z art. 9 ust. 2 ustawy, przewidującego podleganie obowiązkowo ubezpieczeniom z tego tytułu, który powstał najwcześniej.

Zatem ubezpieczona, posiadająca od 11 maja 2000 r. ustalone prawo do emerytury i z tego tytułu wyłączona ustawowo z obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i nie podlegająca dobrowolnie ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej od 2007 r., zgodnie z przepisem art. 9 ust. 4a podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym z tytułu wykonywania umowy zlecenia za cały okres jej trwania czyli od 1 czerwca 2009 r. do 31 października 2013 r.

Odnosząc się do zarzutów podnoszonych przez płatnika, że niezgłoszenie ubezpieczonyj do ubezpieczeń z tytułu umowy zlecenia było skutkiem nie poinformowania go jako zleceniodawcy o posiadanym przez nią statusie emeryta, organ rentowy wskazał, że obowiązek obliczenia, rozliczenia i zapłaty składek na ubezpieczenia społeczne pracowników powstaje z mocy prawa (art. 17 ust 1 ustawy). W razie wątpliwości, zleceniodawca ma możliwość sprawdzenia, czy prawidłowo ustalił obowiązek ubezpieczeniowy u zleceniobiorcy i za dany miesiąc poprawnie za niego rozliczył składki, zwracając się o rozstrzygnięcie do ZUS, składając wniosek na stosownym formularzu ZUS-US-PWS01.

Jednocześnie organ rentowy zaznaczył, że po wydaniu decyzji ZUS płatnik dokonał zgłoszenia ubezpieczonej do ubezpieczeń społecznych z tytułu przedmiotowej umowy zlecenia i zapłacił w całości wymagane składki.

W odpowiedzi na apelację M. B. wniosł o jej oddalenie.

Ubezpieczona M. Z. przyłączyła się do stanowiska płatnika i wniosła o oddalenie apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

apelacja, jako uzasadniona, podlegała uwzględnieniu.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że Sąd Apelacyjny z urzędu dokonał sprostowania zawartych w komparycji zaskarżonego wyroku oczywistych omyłek pisarskich. Jak bowiem wynika z materiału zgromadzonego w aktach sprawy odwołujący się zawierał z M. Z. umowy zlecenia jako „M. B. prowadzący działalność gospodarczą pod nazwą (...)” i taki podmiot był stroną odwołującą się w niniejszym postępowaniu. Ponadto brała w nim udział także ubezpieczona M. Z., która po wezwaniu jej do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanej (pkt 1 postanowienia z 9 stycznia 2015 r. k. 83) stawiła się na rozprawie w dniu 19 czerwca 2015 r. i zajęła stanowisko przyłączając się do wniesionego odwołania (k. 94 – protokół rozprawy). Jak wynika z treści zaskarżonej decyzji przedmiotem sporu w sprawie było, poza wskazaną przez Sąd Okręgowy podstawą wymiaru składek, także podleganie ubezpieczeniom społecznym. Powyższe braki podlegały więc sprostowaniu w trybie art. 350 § 1 k.p.c., o czym Sąd II instancji orzekł w pkt. I wyroku.

W ocenie Sądu Apelacyjnego podniesione w apelacji zarzuty są uzasadnione, gdyż Sąd Okręgowy, choć dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, to jednak były one niewystarczające i podlegały uzupełnieniu. Brak pełnego ustalenia materiału dowodowego doprowadził do nieprawidłowej oceny zgromadzonych w sprawie dowodów, wobec czego jedynie część rozważań prawnych jest w sprawie przydatna i zasługuje na uwzględnienie.

Ustalenia te wymagały uzupełnienia. Sąd Apelacyjny kierował się uprawnieniem wynikającym z art. 382 k.p.c., będąc sądem merytorycznie rozpoznającym sprawę i opierał się na całym materiale dowodowym uzyskanym w toku postępowania pierwszoinstancyjnego oraz na materiale dowodowym złożonym w toku rozpoznania sprawy przed Sądem II instancji. Ze wskazanego przepisu wynika, że sąd odwoławczy, rozpoznając sprawę na skutek wniesionej apelacji, orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Przepis ten, jak i art. 386 § 1 k.p.c. określa model postępowania apelacyjnego, w którym dominuje obowiązek merytorycznego (w zakresie podstawy faktycznej i stosowania prawa) rozpoznania sprawy przez sąd drugiej instancji (wyrok Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2003 r., V CK 423/02, niepubl. LEX nr 583965). W systemie apelacji pełnej, Sąd II instancji czyni własne ustalenia faktyczne i rozważa na nowo całokształt okoliczności sprawy, dokonując ich samodzielnej oceny. Może też w wyniku odmiennej oceny dowodów poczynić nowe lub odmienne ustalenia opierając się na materiale dowodowym zebranym w pierwszej instancji (wyrok Sądu Najwyższego z 24 września 2010 r., IV CSK 72/10, niepubl. LEX nr 622212). Postępowanie apelacyjne jest postępowaniem odwoławczym i kontrolnym, zachowuje jednak charakter postępowania rozpoznawczego. Sąd II instancji ma zatem pełną swobodę jurysdykcyjną, ograniczoną jedynie granicami zaskarżenia (wyrok Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2009 r., I PK 32/09, niepubl. LEX nr 548916).

Sąd Apelacyjny uzupełniając ustalił, że:

M. Z. ma przyznane prawo do emerytury od 18 czerwca 2000 r., tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego (k. 253 – decyzja z 20 czerwca 2000 r.).

Od 16 stycznia 2007 r. prowadzi działalność gospodarczą w zakresie sprzątnania i czyszczenia obiektów. Z tytułu prowadzenia tej działalności od 6 lutego 2007 r. zgłosiła się do ubezpieczenia zdrowotnego z kodem (051010 – osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą nie mająca ustalonego prawa do renty, mająca ustalone prawo do emerytury, nie posiadająca orzeczenia o niepełnosprawności). Nie złożyła wniosku o dobrowolne podleganie

ubezpieceniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu (k. 221 – zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej, k. 224 – dokument zgłoszeniowy ZUS DRA, k. 250 – informacja z ZUS II Oddział w W., k. 251-252 – dokumenty (...) i ZUS ZZA z 8.02.2007 r.).

Opłaciła składki na ubezpieczenie zdrowotne za okres od 1 czerwca 2009 r. do 31 października 2013 r. (k. 250). Podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne oraz składki na ubezpieczenie zdrowotne za w/w okres z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej wynosiły za miesiące (k. 265):

Podstawy wymiaru Opłacone składki

VI-XII 2009 – po 2491,57 zł; po 224,24 zł;

I-XII 2010 r. – po 2592,46 zł; po 233,32 zł;

I-XII 2011 r. – po 2704,31 zł; po 243,39 zł;

I-XII 2012 r. – po 2823,31 zł; po 254,55 zł;

I-X 2013 r. – po 2908,13 zł; po 261,73 zł.

M. Z. zawierała z odwołującym się M. B. prowadzącym działalność gospodarczą pod nazwą (...) umowy zlecenia. Nie były one wykonywane w ramach prowadzonej przez nią działalności gospodarczej. Były przez nią odrębnie rozliczane w Urzędzie Skarbowym z podatku dochodowego od osób fizycznych. Przychody z tego tytułu wykazywała ona w dokumencie PIT 36 w pozycji „Działalność wykonywana osobiście, o której mowa w art. 13 ustawy (w tym umowy o dzieło i zlecenia)”. Nie zawierała ona innych umów zlecenia poza umowami z M. B. (k. 272 – zeznania uzupełniające M. Z., k. 249 – koperta z dokumentacją z Urzędu Skarbowego – zeznania podatkowe M. Z., k. 226 – PIT 36 za 2013 r., umowy zlecenia k. 52-56).

Powyższy, uzupełniający stan faktyczny Sąd Apelacyjny ustalił na podstawie materiału zgromadzonego w toku postępowania przed Sądem I instancji oraz na podstawie dokumentów złożonych przez strony i nadesłanych przez Urząd Skarbowy oraz ZUS II Oddział w W., a także zeznań M. Z. odebranych od niej w toku postępowania drugo-instancyjnego (k. 221-223, 224, 250-252, 253, 265, 226-229, 249, k. 276-278 – protokół rozprawy apelacyjnej z 22 maja 2019 r. zawierający, m.inn. zeznania M. Z.). Powyższe dokumenty i treść zeznań były spójne, wzajemnie się potwierdzały i uzupełniały, nie były też kwestionowane przez żadną ze stron postępowania, a co za tym idzie Sąd uznał je za w pełni wiarygodne w całości. Dokonując oceny zgromadzonego materiału należało jedynie odnotować i podkreślić, że Sąd wziął pod uwagę i uczynił podstawą ustaleń faktycznych zeznania o faktach, a nie poglądy na zasadność wydanej w sprawie decyzji wyrażane przez strony (M. Z. i M. B.). Opinie stron procesu wyrażone przez nie zarówno w pismach procesowych, jak i w oświadczeniach składanych do protokołu, a nadto powtarzane w trakcie zeznań, nie stanowią materiału dowodowego, a jedynie ich pogląd. Tymczasem Sąd rozpoznający spór samodzielnie dokonuje oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego.

Dokonując oceny zasadności wniesionej apelacji, mając na uwadze powyższy, uzupełniający stan faktyczny, należało uznać, iż jest ona uzasadniona. Sąd Okręgowy istotnie dopuścił się naruszenie prawa procesowego poprzez przekroczenie granic zasady swobodnej oceny dowodów i sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zgromadzonego materiału dowodowego, co miało wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, a co za tym idzie także naruszenia prawa materialnego, a w szczególności art. 6 ust. 1 pkt 4 i 5, art. 9 ust. 2, art. 9 ust. 4a, art. 9 ust. 5, art. 12 ust. 1 i art. 13 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (j.t. Dz.U. z 2016 r., poz. 963 ze zm.), przez błędne zastosowanie i przyjęcie, że w okresie od 1 czerwca 2009 r. do 31 października 2013 r. nastąpił zbieg tytułów obowiązkowego ubezpieczenia M. Z. z tytułu wykonywania umowy zlecenia na rzecz płatnika M. B. oraz z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, skutkiem czego w/w podlegała obowiązkowym ubezpieceniom społecznym z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej jako tytułu powstałego najwcześniej i wobec zbiegu tytułu ubezpieczeń nie podlega w w/w okresie ubezpieceniom z tytułu wykonywania umowy zlecenia.

Jak wynika z przytoczonego powyżej, uzupełnionego materiału dowodowego M. Z. od 18 czerwca 2000 r. (osiągnięcia wieku emerytalnego) ma ustalone prawo do emerytury. Od 16 stycznia 2007 r. prowadzi natomiast działalność gospodarczą, z tytułu której nie podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym, a zgłosiła się jedynie do ubezpieczenia zdrowotnego i odprowadzała składkę zdrowotną. Równocześnie, co nie było sporne, w okresie od 1 czerwca 2009 r. do 31 października 2013 r. wykonywała umowy zlecenia na rzecz płatnika M. B. i z tego tytułu została zgłoszona wyłącznie do ubezpieczenia zdrowotnego. Zawierane umowy zlecenia nie były przy tym wykonywane w ramach prowadzonej przez nią działalności gospodarczej lecz zupełnie oddzielnie i tak też były przez nią rozliczane pod względem podatkowym – jako odrębny tytuł do rozliczeń. W składanych dokumentach rozliczeniowych wykazywała ona bowiem trzy tytuły, z których podlegała opodatkowaniu: przychód z prowadzonej działalności gospodarczej, przychód z emerytury i przychód z umów zleceń z odwołującym się M. B..

Sąd Okręgowy błędnie uznał zatem, że w sprawie nastąpił zbieg tytułów ubezpieczenia – ubezpieczona podlegająca obowiązkowo ubezpieczeniom z tytułu umowy zlecenia oraz z tytułu prowadzonej działalności była objęta obowiązkowo ubezpieczeniami z tytułu, który powstał najwcześniej, czyli z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej.

W tym zakresie Sąd I instancji zasadnie wskazał, że zgodnie z treścią art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych osoby fizyczne, wykonujące pracę na podstawie umowy zlecenia (pkt 4) lub prowadzące pozarolniczą działalność (pkt 5) podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Osoby te podlegają też obowiązkowo ubezpieczeniu wypadkowemu (art. 12 ust. 1 ustawy).

W sytuacji, gdy jedna osoba wykonuje kilka rodzajów działalności (posiada kilka tytułów), z którymi wiąże się obowiązek ubezpieczenia społecznego zachodzi zbieg tytułów ubezpieczenia. Zgodnie z przepisem art. 9 ust. 2 ustawy osoba spełniająca warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z kilku tytułów, o których mowa m.in. w art. 6 ust. 1 pkt 4 i 5, jest objęta obowiązkowo ubezpieczeniami z tego tytułu, który powstał najwcześniej.

Dokonując oceny zasadności zaskarżonej decyzji należało jednak mieć na uwadze, że ustawa z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych odrębnie reguluje podleganie ubezpieczeniom społecznym osób mających ustalone prawo do emerytury lub renty.

Zgodnie bowiem z dyspozycją art. 9 ust. 4a osoby, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4, mające ustalone prawo do emerytury lub renty podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, jeżeli równocześnie nie pozostają w stosunku pracy, z zastrzeżeniem ust. 2c i 4b. Ustęp 5 tego przepisu stanowi natomiast, że osoby, o których mowa w art. 6, niewymienione w ust. 4, 4a i 4c, mające ustalone prawo do emerytury lub renty podlegają dobrowolnie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym.

Tak więc ustawa systemowa stanowi, że osoby mające ustalone prawo do emerytury lub renty podlegają ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym obowiązkowo z tytułu wykonywanej umowy zlecenia, jeżeli równocześnie nie pozostają w stosunku pracy (art. 9 ust. 4a) i dobrowolnie z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych (art. 9 ust 5). Osoby te nie mają zatem obowiązku opłacania składek na ubezpieczenia emerytalno-rentowe z tytułu tej działalności, mają natomiast obowiązek płacenia składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Słusznie zatem wywodzi apelujący, że Sądowi I instancji umknęła niesporna, a istotna dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczność, że ubezpieczona M. Z., jako osoba uprawniona do emerytury od 2000 r., nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu z tytułu działalności prowadzonej od 2007 r. i nie opłaca składek na te ubezpieczenia, nie zgłosiła też wniosku o dobrowolne objęcie ubezpieczeniem społecznym z tego tytułu i zgłosiła się jedynie do obowiązkowego ubezpieczenia zdrowotnego.

Wyżej wymienione, szczególne uregulowania odnoszące się do osób mających ustalone prawo do emerytury lub renty powodują, że nie zachodzi wskazany przez Sąd Okręgowy zbieg tytułów obowiązkowego ubezpieczenia społecznego, zatem nie ma też podstaw do stosowania regulacji z art. 9 ust. 2 ustawy, przewidującego podleganie obowiązkowo ubezpieczeniom z tego tytułu, który powstał najwcześniej.

Skoro zatem M. Z. posiada od 18 czerwca 2000 r. ustalone prawo do emerytury i z tego tytułu jest wyłączona ustawowo z obowiązkowych ubezpieczeń społecznych, a ponadto nie podlega dobrowolnie ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej od 2007 r. (nie zgłosiła się do dobrowolnych ubezpieczeń emerytalno-rentowych z tego tytułu), to zgodnie z dyspozycją art. 9 ust. 4a w/w ustawy, podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym z tytułu wykonywania umowy zlecenia z M. B. za cały okres jej trwania czyli od 1 czerwca 2009 r. do 31 października 2013 r.

Słusznie także wskazał organ rentowy (odnosząc się do zarzutów podnoszonych przez płatnika, który wskazywał, iż brak zgłoszenia ubezpieczonej do ubezpieczeń z tytułu umowy zlecenia był skutkiem niepoinformowania go jako zleceniodawcy o posiadanym przez nią statusie emeryta), że obowiązek obliczenia, rozliczenia i zapłaty składek na ubezpieczenia społeczne pracowników powstaje z mocy prawa (art. 17 ust 1 ustawy). W razie wątpliwości, zleceniodawca ma możliwość sprawdzenia, czy prawidłowo ustalił obowiązek ubezpieczeniowy u zleceniobiorcy i za dany miesiąc poprawnie za niego rozliczył składki, zwracając się o rozstrzygnięcie do ZUS, składając wniosek na stosownym formularzu ZUS-US-PWS01.

Powyższe legło u podstaw zmiany zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie wniesionego odwołania, o czym Sąd Apelacyjny orzekł w pkt. II sentencji wyroku na podstawie art. 386 § 1 k.p.c.

O kosztach postępowania przed Sądem I instancji (pkt II), Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. i § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 490 ze zm.) oraz o kosztach postępowania w instancji odwoławczej (pkt III) – na podstawie § 2 pkt 3 w zw. z § 10 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm. – w wersji obowiązującej w dacie wniesienia apelacji – 23.02.2017 r.).

SĘDZIOWIE: PRZEWODNICZĄCY:

Małgorzata Micorek-Wagner Magdalena Tymińska

Sylvia Kulma